

Virkemidler i folkehelsearbeidet

-Innledning v/ Anders Smith-

Folkehelsekonferansen 2010

Drammen, 28. april 2010.

1860-1994:

L O V

om

Sundhedscommissioner og om Foranstaltninger
i Anledning af epidemiske og smitsomme
Sygdomme.

Stockholms Slot den 16de Mai 1860.

Christiania.
Trykt hos Chr. Grøndahl.

1982-2012 (?)

Lov om helsetjenesten i kommunene

LOV

av 19. november 1982 nr. 66

OM HELSETJENESTEN I KOMMUNENE

med endringer, sist ved lov
av 11. juni 1993 nr. 90
(i kraft 1. januar 1994)

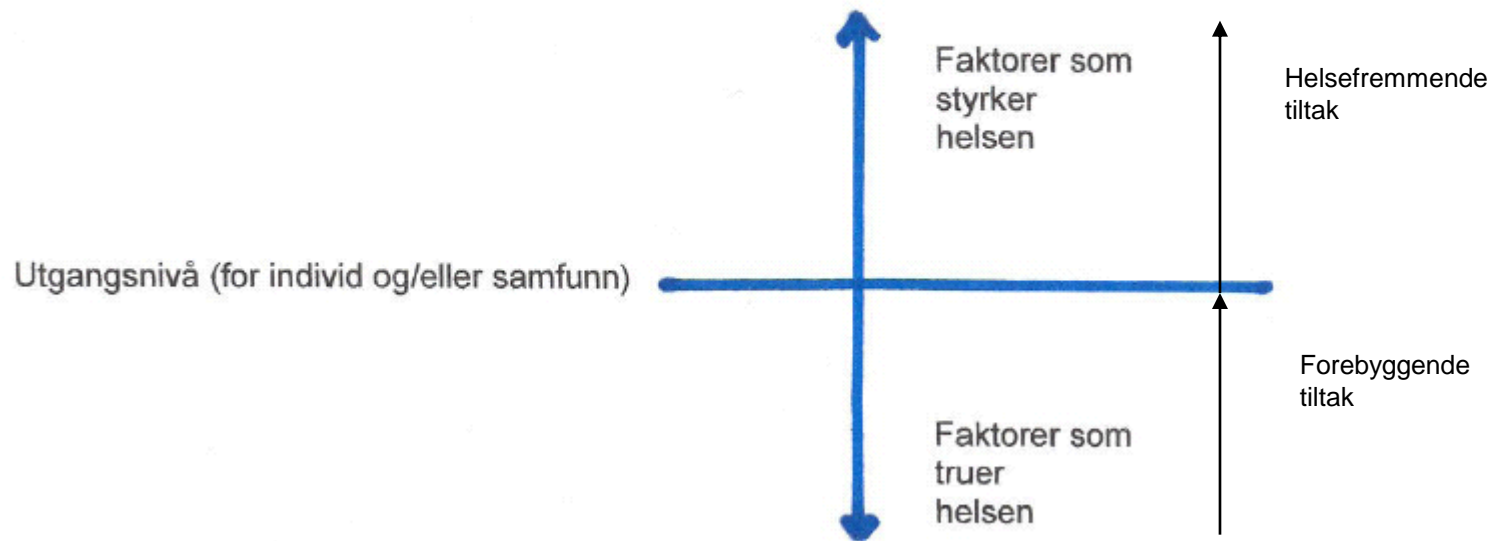
samt

tilføyde endringer
(i kraft 1. januar 1995)

**GRØNDAHL DREYER
LOVDATA**

Folkehelsearbeid er en
betegnelse som i stor grad er
sammenfallende med
helsefremmende og fore-
byggende arbeid

NOU

Norges offentlige utredninger

NOU 1998: 18

Det er bruk for alle

Styrking av folkehelsearbeidet i kommunene

St.meld. nr. 16

(2002-2003)

Resept for et sunnere Norge Folkehelsepolitikken

Folkehelsearbeid (1)

- **Folkehelsearbeid er samfunnets totale innsats for å opprettholde, bedre og fremme helsen i en befolkning.**
- **Folkehelsearbeidet må bygge på at alle samfunnssektorer og forvaltningsnivåer – på politisk, administrativt og faglig plan – føler et ansvar for å fremme folkehelsen**

Folkehelsearbeid (2)

- **Folkehelsearbeidet og utvikling av aktive og trygge lokalsamfunn er to sider av samme sak.**
- **Konkrete tiltak planlegges, utvikles og iverksettes i et forpliktende samarbeid mellom berørte parter**
- **De som blir berørt av planer og tiltak, må være med i denne prosessen**
- **Planer og tiltak må evalueres med sikte på å se om de har positive virkninger på folkehelsen**

Det er sikkert noen som ikke liker ordet "helse" på alt mulig, heller ikke ordet *folkehelse*. De foretrekker kanskje heller å snakke om *samfunnsutvikling* eller rett og slett *det gode liv*.

På denne bakgrunnen: hvordan har vi fått til folkehelsearbeidet opp igjennom historien, og hvordan skal vi få det til i fremtiden?

Folkehelseiltakene er vanligvis **befolkningsrettede** (grupperettede), men kan også være **individrettede** som i helsestasjonsarbeidet, skolehelse-tjenesten og i fastlegeordningen.

Individrettede tiltak

Har alltid en personlig form og gir folk en følelse av at de kan velge selv (*pedagogiske* tiltak)

Befolkningsrettede tiltak (gruppe- rettede tiltak)

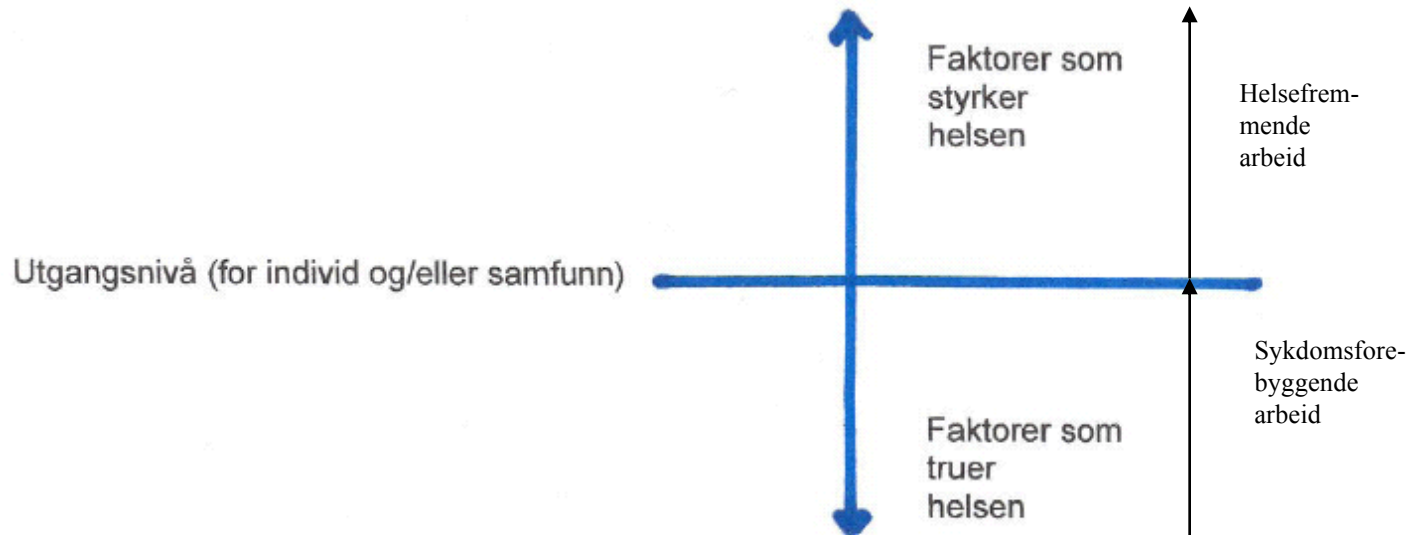
- Kan også ha en personlig form, d.v.s. henvender seg til enkeltindividene følelsesmessig (*pedagogiske* tiltak): gir folk en følelse av at de har et "tilbud" som de kan gjøre bruk av eller forkaste eller
- de er *strukturelle* (har ikke en personlig form og gir ikke enkeltindividene noe valg)

Ved valg av befolkningsrettede tiltak blir det derfor viktig å bestemme seg for om tiltaket skal være av

- strukturell art
eller
- mer pedagogisk art

- Begge tilnæringsmåtene kan være aktuelle, enten tiltaket er et *helsefremmende* eller et *forebyggende* tiltak

Hva kjennetegner *helsefremmende* tiltak og hva kjennetegner *forebyggende* tiltak?

De befolkningsrettede tiltakene

Eksempler på **pedagogiske forebyggende** tiltak:

- Kampanjer som "Bruk hjelm", "Bruk refleks", "Bruk kondom"
- Opprop fra FAU-møter, vel-foreninger og lignende om å avstå fra småkjøring i nærmiljøet, til skolen etc.

Eksempler på **pedagogiske helsefremmede** tiltak:

- Frukt og grønt i skolen
- Gode kulturtilbud
- Fradrag i skatten for medlemsskap i f. eks. idrettslag eller sangkor

De befolkningsrettede tiltakene forts.

Eksempler på **strukturelle forebyggende** tiltak:

- Klor i drikkevannet
- Fluor i drikkevannet
- Økede avgifter på alkohol og tobakk
- Fartshumper

Eksempler på **strukturelle helsefremmende** tiltak:

- Bedre skolegang for alle
- Lavere skatt for barnefamilier
- Gode regulerings- og arealplaner

Hva kjennetegnet 1930-tallet?

(etter "Reisen til Helseland v/Kari Tove Elvbakken og Dag Stenvoll)

Innsats	Kosthold	Tobakk	Fysisk aktivitet	Psykisk helse	Narkotika
Tema	Sikringskost for alle		En sterk og sunn kropp med fysisk fostring	Forebygge sinnssykdom Gode vaner	Internasjonal opiums-kontroll
Virkemidler	Brosjyrer Skolemåltid Foredrag		Brosjyrer Grammofonkommando med musikk for daglig gymnastikk	Rådgivning Populærvitenskapelig litteratur Foredrag	Internasjonale konvensjoner. Forskrivningskontroll

Hva kjennetegnet 1950 og 1960-tallet?

(etter "Reisen til Helseland v/Kari Tove Elvbakken og Dag Stenvoll)

Innsats	Kosthold	Tobakk	Fysisk aktivitet	Psykisk helse	Narkotika
Tema	Viktig å sikre matforsyningen	Økende medisinsk skepsis mot tobakk	Skape et sunt og arbeidsglad folk	Tilpasning til miljøet og gode relasjoner	Ungdomsnarkomani
Virkemidler	Subsidier Opplysning	Skoleundersøkelser og informasjon i privat regi	Utbygging av idrettsanlegg Idrettslegekurs. TV-serien: "Bøy og tøy"	Rådgivning, bøker og foredrag	Forbud mot bruk

Hva kjennetegnet 1970-tallet?

(etter "Reisen til Helseland v/Kari Tove Elvbakken og Dag Stenvoll)

Innsats	Kosthold	Tobakk	Fysisk aktivitet	Psykisk helse	Narkotika
Tema	Kampen mot fettet	Alvorlige helseskader for røyker	Livsstilssykdommer. Fysisk aktivitet for helse og trivsel	Psykososial forebygging. Barn i fokus. Egenutvikling	Spredning av bruk. Fremmedgjøring i samfunnet
Virkemidler	Opplysningskampanjer	Opplysnings- og holdningskampanjer, reklameforbud, merking	Trimaksjonen. Opplysningskampanjer. Kampanjer	Holdningsarbeid. Tidsskrift	Ungdomsarbeid. Holdningskampanjer

Hva kjennetegner begynnelsen av 2000-tallet?

(etter "Reisen til Helseland v/Kari Tove Elvbakken og Dag Stenvoll)

Innsats	Kosthold	Tobakk	Fysisk aktivitet	Psykisk helse	Narkotika
Tema	Fedme som epidemi	Passiv røyking. Sosiale forskjeller	Fysisk inaktivitet som risikofaktor. Sosiale forskjeller	Forebygging. Tidlig intervensjon. Holdninger til psykisk lidelse	Skille mellom forebygging og skadereduksjon
Virkemidler	Opplysning Fruktutdeling til barn	Røykeforbud Kampanjer Avgifter	Aktivitetsdager Folk i formkampanjer Prosjekter. Aktiv skolevei Flere sykkelstier	Statlig opptrapping Holdningskampanjer Tidsskrift	Tradisjonell opplysning og unntak for de opiatavhengige